

ХУДО БИЛАН БОҚИЙ УМР

*(ПРАВОСЛАВ ЧЕРКОВИНИНГ ЭЪТИҚОДИ ВА
ИБОДАТЛАРИ ҲАҚИДА)*

Мазкур китобда Православ Черковининг эътиқоди тўғрисидаги асосий маълумотлар ҳамда асосий православ ибодатлари келтирилган. Нашриёт-чилар ушбу китоб дунёда ёнма-ён яшовчи турли хил ҳалққа мансуб одамларнинг бир-бирини янада яхширок танишувига ва ўзаро тушунишларига кўмаклашади деб умид билдиришади.

Москва, 2010

Православное общество имени прп. Серапиона Кожеозерского

І қисм. ПРАВОСЛАВ ХРИСТИАНЛАРИНИНГ ЭЪТИҚОДИ ҲАҚИДА

Иисус Христос ва инсоният тарихи тўғрисида

(Авлиё Иоанн Дамаскин томонидан Варлаам ва Иоасаф хаёти тўғрисида ёзилган қиссадан)

«Агар сен менинг Эгам ҳақида билмоқчи бўлсанг, билки менинг Эгам—Иисус Христос, Ягона туғилган Ҳудонинг Ўғли, раҳмдил ва қудратли, подшоҳлик қилувчиларни Подшоҳи ва эгалик қилувчиларнинг Эгасидир. Унинг ўзи ягона боқийдир ва қўл етмайдиган дунёда яшайди, Ота ва Илоҳий Рух томонидан кўкларга кўтарилиган. Менинг ўзим кўпчилик сохта худоларни тан оладиган ва тилсиз бут-санамларни тан оладиганлар қаторидан бўлмаганлигим учун, уч кўринишда: Ота, Ўғил ва Илоҳий Рух кўринишида таърифланадиган, ягона бўлинмас салтанатда подшолик қилувчи ягона шуҳратга эга Ягона Мавжудотга, Ягона Ҳудога ишонаман. Бу уч кўринишдаги Ҳудо боқий, қўл билан яратилмаган, ўзгармас, кўринмас, етиб бўлмас, раҳм-шафқатли, бархақ, ҳеч нимадан кўринган ва кўринмас борлиқни яратган Руҳдир. Аввал бошида

У сон-саноқсиз кўпликда кўзга кўринмас жисмсиз руҳларни—Худо қулларини яратди. Кейин У кўзга кўринадиган дунёни—осмонни, ерни ва сувни яратди. Бу дунёни у нур билан безатди: осмонни—куёш, ой ва юлдузлар билан; ерни—турли хилдаги ҳайвонлар ва ўсимликлар билан; сувни эса балиқлар билан тўлғазди. Буни барчасини У сўз билан яратди: *У айтди ва барпо бўлди. У буюрди ва ташкил топди* (Пс. 148:5).¹

Кейин У Ўз қуллари билан инсонни яратади, бунда ер хокидан инсон танасини яратиб, унга ақл билан таъминланган қалб ато этди. Ёзувларга кўра, у Ҳудонинг тимсоли бўйича ва Ҳудога ўхшаш қилиб яратилган: тимсол бўйича—эркин истак оқибатида, ўхшашлик бўйича

1 Названия книг Священного Писания необходимо взять из Библии на узб. языке с указанием в начале молитвословия их сокращенный вариант для дальнейшего понимания.

эса—эзгўликлар натижасида. Биринчи инсонга эркинлик ва боқийлик ато этиб, У уни өрдаги подшо қилиб тайинлади. Унинг қовўргасидан эса У унга ёрдамчи этиб аёлни яратди. Ва жаннатни Эдемда, хурсандчилик ва хушчақчалик билан тўла шарқда барпо этиб, у унга ўзи яратган одамни жойлаштириди ва унга жаннатдаги барча ўсимликлардан фойдаланишга Руҳсат этди. У унга фақат эзгулик ва ёвузликни англаш дарахти деб номланган дарахт мева-сидан таътиб кўришни маън этди ва айтди-ки: *унинг мевасидан тотиб кўрган кунинг—ўласан* (Быт. 2:17).

Яратгувчидан ҳатто ёвузликнинг соясини ҳам олмаган, балки эзгулик асосида яратилган Фаришталардан бири ўз иҳтиёрига кўра эзгуликдан ёвузлик сари юз тўтди. У жуда манманликка берилиб, Худога қаршилик кўрсатишга қарор қилди ва бунинг учун Фаришталар каторидан хайдалиб, ўз мавқеи ва шухратидан, Фаришта номидан айрилди, иблис ва шайтон деб номлана бошлади. Худо ундан боқий шухратга номуносиб сифатида воз кечди. У билан бирга У (Худо) унга тобе бўлган ва ўз бошлиқларининг кетидан эркин истакни ёвузликка алмашган фаришталардан ҳам воз кечди ва уларни узоқлаштириди. Улар ёлғончи ва вассваса келтирувчи ёвуз руҳлар деб номлана бош-

ладилар. Эзгуликнинг ҳар қандай кўринишидан воз кечган иблис ёвуз бўлиб, одамга нисбатан ҳасадгўй бўлиб қолди. Ўзи қувгин қилинган иблис одамни ҳам роҳатли ҳаётидан маҳрум қилишга интилди. Шундай маккор мақсад билан у илонга айланиб, илон орқали аёлга му-рожаат қилди ва шу мевадан еган одам Худога тенглашади деб аёлни тақиқланган мевадан тотиб кўришга ундали. Аёл орқали у Одамни (биринчи инсон шундай этиб аталар эди) ҳам алдади.

Тақиқланган мевадан тотиб кўрган биринчи одам жаннат лаззатидан маҳрум қилинди. Лаззатли боқий умр ўрнига у мазкур ғам ва аламга тўла ҳаётга муносиб бўлди ва ўлимга маҳкум этилди. Шу вақтдан бошлаб, иблис одам устидан ҳукмронликка эга бўлди, инсоният насли купайгани сари, ўзининг ғалабасидан масрур ҳолда у одамларни янада ёвузликка ундей бошлади. Худо гуноҳларнинг кўпайишини олдини олиш мақсадида ерга сув тошқинини юборди ва Худо тирик қолдириган ва ер юзида ковчегда жон сақлаган биргина ҳақиқатгўй ва унинг оиласидан ташқари барча жонзорлар бу тошқин оқибатида қирилиб кетишиди.

Одамлар кўпайишган сари, яна Худони эсдан чиқардилар ва тубанликка юз ўғирдилар. Бузуклашиб

кетган ва турли хил гуноҳларга ботган одамлар турли хил гумроҳликка юз тўтдилар: улар дунёда хамма нарса ўзидан-узи барпо бўлиб яшайди деб ўйлардилар ва ҳеч қандай Олий Жонзорт йўқ деб таълим беришди; бошқалари эса мутаассибликка тушиб қолишди; айримлари эса ёвуз амалларга кўмаклашувчи ва ўз эҳтирослари ва тубанликларига эга худоларни тан олишди. Уларни ҳиссиз ёғоч бут ва санамлар кўринишида ифода этишиб, бутхоналарга жойлаштиришди, ўзлари ўз қуллари билан яратган нарсаларга сифинишди ва хизмат қилишди. Яна бирлари Худо ердаги ҳаётга хизмат қилиш учун тайнлаган қуёшга, ойга ва юлдузларга сажда қилишди, ваҳолангки улар жонсиз ва ҳиссиз бўлиб, ўз истак ва ҳоҳишлиари бўйича эмас, балки Ҳудонинг Марҳамати или нур тарқатишар эди. Бошқалари оловга, сувга ва бошқа табиий оғатларга сифина бошлишди. Ва ақл ва қалб билан таъминланган жонзорлар уларга Худо қилиш уялмас эдилар. Яна бирлари ҳайвонларга ва судралиб юрувчиларга сажда қилишиб, уларни ўзларидан устун қўя бошлишди; айримлари ҳатто нобакор эркак ва аёлларни худо деб тан олишди. Бу одамларнинг ўзлари уларнинг худолари зинокор, жаллод, ёвуз, ҳасадгўй, талончи, ота ва ўғил

қотиллари, ўғри, заҳарловчи, оқсоқ, мажрух ва хужумкор эканликлари, худоларини улиши, яшин уриб кетиши, одамлар томониадн қулга айлантирилиши, ўлдирилиши, ва ҳар қандай уятли амалларни қилиши мумкинлиги тўғрисида сўзлаб беришар эди.

Одамлар ўз худоларидан тубанликни ўрганишиб, оқибатда ўзларини турли хил ноқонуний амаллар билан булгашар эди. Ўша пайтда одамзот насли орасида кўрқинчли зимистонлик хукмрон эди. У пайтда одамлар орасида ҳақиқий худони тан олувчилар йўқ эди, ҳеч бир кимса ҳатто Уни топишга ҳам харакат қилмас эди. Ушбу авлод ичидага факат Авраамгина соғлом қалб ҳисларига эга эди. Яратилган дунёни дикқат билан ўрганиб, у уларнинг ҳақиқий Яратувчисини англаб етди. Осмон, ер, денгиз, қуёш, ой ва бошқаларни ўрганар экан, у уларнинг мутаносиблигига ҳайрон қолди ва оламнинг бу мутаносиблиги дунёнинг ўзидан-узи барпо этилишига эмас, табиий оғатларга эмас, жонсиз ва ҳиссиз бут ва санамларга эмас, балки ўзи мавжуд бўлиб, бошқа барчани Яратган ҳақиқий Ҳудонинг кудрати ва донишмандлигига боғлиқ эканлигини тушунди. Ҳудонинг Ўзи унга Ўзининг ҳақиқий кўринишида эмас (бинобарин Ҳудони ҳеч ким-

са кўра олмайди), балки ҳаётий кўринадиган кўринишларда намоён бўлди, ваҳолангки бу Унинг қудратидадир. Унинг қалбига Ўзи тўғрисида муқаммал тушунчани солиб, У унинг исмини донг таратди ва Ўзининг хизматчиси этиб тайинлади. Авраамнинг барча наслига навбати билан диёнатни сингдириб, Худо уларни ҳақиқий дунёни билишга ўргатди, улардан куплаб насл қолдирди ва уларни Ўзи томонидан танланган халқ деб атади.

Қачонки бу халқ мисрликлар томонидан золим ҳукмдор—Фиръавн замонида қулга айлантирилганида эса, Худо даҳшатли ва қойилмақом кароматлар ва белгилар орқали танланган халқни авлиёлик ва пайғамбарлик истеъодлари билан нишонланган Моисей ва Аарон орқали Мисрдан олиб чиқди. Улар орқали У мисрликларни уларнинг шафқатсизликлари учун муносиб равишда жазолади ва истроилликларни (бу халқ Авраамнинг невараси исми билан шундай деб аталади) Қизил денгизнинг туби орқали, сувни тенг иккига бўлиб, унг ва чап томонларда деворлар ҳосил қилиб олиб ўтди. Фиръавн мисрликлар билан уларнинг изидан қувиб келганида эса, ўз ўрнига қайтган сув барча қувғинчиларни ҳалок этди. Кейинчалик, Ўз халқини 40 йил мобайнида сахро орқали буюк белги

ва кароматлар билан олиб ўта туриб, уларни самовий озиқлар билан озиқлантириб, Худо уларга иккита тош лавҳаларида ёзилган қонунни инъом этди ва бу лавҳаларни Моисейга Синай тоғида топширди. Бут ва санамларни ҳамда барча тубан амалларни тақиқловчи, ягона ҳақиқий Худога итоат этиш ва сажда қилишни ўргатувчи, эзгу амалларга ундовчи мазкур қонун барча кейинги қонунлар учун намуна ва асос бўлиб хизмат қилди. Истроилликлар олдида мунтазам равишда кароматлар кўрсатган ҳолда Худо уларни қачонлардир Авраамга унинг насли учун қолдиришни ваъда берган ажойиб мамлакатга етаклаб келди. Худо улар орасида килган барча ажойиб ва ҳайратли, машхур ва гаройиб ишлар тўғрисида жуда кўп гапириш мумкин. Мазкур барча ажойиботлардан мақсад одамзотни турли хил қонунсизлик ва бузукчиликлардан чалғитиш ва унга азалдан белгилаб берилган амалларни қайтаришдан иборат эди. Бироқ ханузгача гунохнинг кучи улар устидан ҳукмронлик қилмоқда, ажал иблис ва шайтоннинг қилмишларига кўра уларнинг барчасини жаҳаннамга равона қилмоқда.

Шундай ачинарли ҳолга келганимизда ҳам Яратгувчи биздан юз ўгирмади. У Ўз қуллари билан

яратганларни янада тобора ғарқ бўлишига йўл қўймади. Худо Отанинг ҳохишига кўра Ҳудонинг Отадан яралган ва Ота ва Илоҳий Рухга маслакдош бўлган Ягона туғилган Ўғли ҳақиқий Худо, боқий ва қудратли, Ота каби ўз қулларининг олдига тушади ва муқаммал Ҳудо бўла туриб, Илоҳий Рух ва авлиёга яқин Биби Марьям (Дева Мария) дан мужассамланган муқаммал Инсонга айланади. Архангеллардан бири Ҳур Биби хузурига муқаррар ҳомила ва туғилиш тўғрисида хабар бериш учун юборилади, ақлга сиг-маслиги шунданки, Ҳудо Ўғли Ҳур Биби жуссасида отасиз Илоҳий Рух томонидан ҳомила бўлган. Ҳур Биби жуссасидан Тана олган ва ақлли қалб билан жонлантирилган Христос бизнинг олдимизга Ўзида иккита борлиқни—Худо ва инсоний борлиқларни мужассамлаштирган ҳолда Кўриниш билан бирга уни дунёга келтирган Ҳур Бибини бокира ҳолда қолдирди. Ва Ўзига инсонларга гуноҳдан ташқари хос барча хосиятларни қабул қилиш орқали бизнинг ожизликларимизни, бизнинг оғриқларимизни қабул қилди. Ажал дунёга гуноҳ орқали кирганилиги сабабли бизнинг Ҳалоскоримиз гуноҳсиз ва гуноҳлар учун ажал домига тортилмайдиган бўлиши лозим эди.

Одамлар орасида 30 йил яшаб, У

Иордан дарёсида авлиё эр ва барча Пайғамбарлардан юкори турувчи Иоанн томонидан чўқинтирилди. Худо Иисус Христосни чўқинтирилиши пайтида осмондан Ҳудо Отанинг овози келди: *Бу Менинг суюкли Ўғлимдир ва унда Менинг марҳаматим мужассамлашган* (Мф. 3:17). Ва Илоҳий Рух кабутар кўринишида Унинг устига куниди. Христос буюк ва ажойиб кароматлар кўрсата бошлиди: У мурдаларни тирилтиради, кўрларга кўриш қобилиятини инъом этарди, Рухларни хайдар, кар ва соковларни касалдан фориг этарди, моховларни тозаларди, амаллари орқали бизга фазилатнинг ҳақиқий йулини кўрсатиш ва бизни ҳалокатдан асрраб, боқий умр сари йуналтириш орқали ҳар жойда табиатни асл холига қайтарар эди. Кейин У Ўзига 12 нафар шогирдларни танлаб олиб, уларни Апостоллар деб номлади ва уларга ўзи эълон қилиш учун ерга тушган кўклардаги ҳаёт тўғрисида барчага маълум қилишни топшириди. Ҳудо Ўзининг амаллари орқали бизни, ернинг манфур яшовчиларини осмонларга тааллуқли қилиб қўйди.

Бироқ биринчи Рухонийлар ва яхудий оқсоқоллар (У уларнинг юритида истиқомат қиласар эди) Уни ёқтиришмади, Унинг ўzlари кўриш баҳтига мұяссыр бўлган ажойиб ва Ҳудолик амалларига, кароматларига

ва хусусиятларига Ҳасад қилишди. Христос томонидан амалга оширилган барча эзгўликларни эсдан чиқарган холда, улар Уни хоинларча Унинг бир шогирди орқали тутиб олишиб, Уни мажусийларнинг ҳукмига ҳавола қилишди; Кўп қилмишларда айблаб, улар Уни хочда ўлим топишига эришишди. Худо ўз ҳоҳишига биноан буларнинг барчасига бардош беришга қарор қилди, бинобарин одамзотни азоблардан кутқариш мақсадида биз учун азоб-уқубат чекиш учун келган эди. Барча бу азоб-уқубатларни Эгам одам танасида ҳис этди, лекин бунда Унинг Худолиги азият чекмади, чунончи У иккита борлиқдан, яъни Худолик ва инсонлик борлиғидан ташкил топган эди; одамзотнинг борлигини У биз учун қабул қилган эди ва у орқали У азият чекди, Худолик эса азият ҳам чекмади ва ўлмади ҳам. Гуноҳсиз Иисус Христоснинг танаси хочга қоқилди; лекин У ажалга мансуб эмас эди, чунки гуноҳ қилмаган ва Унинг оғиздан ёлғон сўзлар чиқмаган эди (Ис. 53:9), ваҳолангки аввал эслатиб ўтганимдек ажал дунёга гуноҳлар орқали кирган, Апостол Петрнинг айтишича, У бизлар учун, бизни ажалнинг ҳукмронлигидан халос этиш учун жисмонан ўлди.

Жаҳаннамга тушиб ва жаҳаннамни йўқ қилиб, Иисус Христос у

ерга қадимдан қамалган руҳларни озод этди. Тобутга қуйилгач, У учинчи куни қайта тирилди. Ажални енгиб, бизга ажал устидан ҳукмронликни инъом қилди. Ўз жисмини қўймас қилиб, Халоскор ўз шогирдларига ва улар орқали барча бани одамзотга осойишталикни инъом қилиб, улар олдида намоён бўлди. Орадан 40 кун ўтгач эса, У осмонга кўтарилди ва Ота ўнг ўриндигига утириди. У яна тириклар ва ўликларни муҳокама қилиш ва ҳар биримизни қилмишларимизга кўра жазолаш ёки тақдирлаш учун ерга қайтади. Ўзи осмонларга мушарраф ўрнашганидан сўнг Худо ўз шогирдларининг олдига алана тиллари кўринишидаги Илоҳий Рухни йўллади ва шундан сўнг улар бегона тилларда сўзлай бошладилар. Илоҳий Рух инъомини қабул қилган Апостоллар барча халқлар орасида тарқалишди ва улар орасида ҳақиқий динни тарғиб қилишди, уларни Халоскорнинг барча буйрӯкларини адо этишга бошлаб, Ота ва Ўғил ва Илоҳий Рух номидан чўқинтирдилар. Гумроҳликда юрган мажусийлар Рух томонидан маърифатландилар; айтилган вальзлар орқали уларда ишончсизлик ва бут-санамларга сифиниш хусусиятлари йўқотилди. Мағлубиятга чидай олмаган иблис ҳозирга қадар ҳам биз билан кўраш олиб бормок-

да, бунда у аҳмок ва аклсиз одамларга бутпарастликни сақлаб қолиш онгини сингдирмоқчи бўлади, лекин унинг кучи ожизлик қилди ва унинг қиличи Христоснинг кучи олдида тамомила мағлубиятга учради. Шундай қилиб, мен сенга менинг Эгам Худо ва Ҳалоскорим тўғрисида муҳтасар тушунча бериб ўтдим, агар Унинг таълимими бутун қалбинг билан қабул қилсанг ва чўқинтириш орқали Унинг бандасига айлансанг У тўғрисида муфассалроқ тушунчага эга бўласан.

Чўқинтиришнинг гўзал инъоми одамларни одамзотнинг нуқсонларидан келиб чиқадиган гуноҳ қилиш каби туғма қобилияти ва ёвузылкдан халос қилувчи илоҳий ва муқаммал христиан динининг илдизи ва қатъий асосидир. Биз Ҳудонинг сўзлари билан Ота ва Ўғил ва Илоҳий Рух шарафига чўқинтириламиз. Шунда Илоҳий Рухнинг уни маърифатга етаклайдиган, худосимон қиладиган ва Ҳудонинг киёфаси ва намунасига қараб янгиланадиган инъомлари чўқинтирилган одамнинг қалбида яшайди. Аввалги бадхулк амаллар натижасида унга хос бўлиб қолган ёвузылкдан калбни халос қилган ҳолда, биз Ҳудо билан бошқа янги ҳаёт учун васият тузамиз ва мазкур янада софлашган ҳаёт учун асос

яратамиз. Шунга муносиб равишда ўлмас умр учун қайта тирилгандар ва бокий қутқарувга етганларнинг ворислари этиб тайинланамиз. Чўқинтирилмасдан туриб эса ҳеч бир кимса ҳатто у такводорларнинг такводори бўлса ҳам бундай ворисликка умид қила олмайди. Бинобарин, бизнинг қутқарилишимиз учун қайта тирилган Ҳудо Ўғли айтганки: *Ҳақиқатан, ҳақиқатан сенга айтаман: агар у сув ва Руҳдан тўғилмаган бўлса, Ҳудонинг салтнатига кира олмайди* (Ин. 3:5). Демак, энг аввало, қалбингда динга ишонч ҳосил қилган ҳолда самимий истак билан чўқинтирилишга кириш ва ҳар қандай ҳолатда ҳам буни четга суриб қўйма, чунончи пайсалаштириш бизнинг ажалимизнинг келиш вақти номаълумлиги сабабли ҳам хавфлидир.

Мен сенга айтган умид эса жаннатдан жой олиш умидидир. Жаннатни одамлар тилида умуман таърифлаб бериш мумкин эмас. Муққадас Ёзувда айтилишича: *Ҳудо Ўзини суйған бандалари учун тайёрлаб қўйған нарсани одамзот кўзи билан кўрмаган, қулоги билан эшишмаган ва юраги билан ҳис қилмаган* (1Кор. 2:9). Қачонки биз бу қупол танани тарқ этиб, осмондаги роҳат-фароғатга етишиш баҳтига муносиб бўлганимизда, бизнинг умидларимизни амалга ошириш

имқонини берган Худонинг Ўзи бу ақлга сигмайдиган барча марҳаматларнинг шухрати қанақа эканлигини ва сўз билан таърифлашга ожиз дунёнинг ҳамда Фаришталар билан ёнма-ён яшашнинг қанакалигини кўрсатади.

Буларнинг барчаси тўғрисида мен шу ҳақида таълим беруви Муқаддас Ёзувда укидим ва жаннатни хамма нарсадан устун қўяман, чунончи, у ерда мен Илоҳий Барҳаёт Учликни кўриш баҳтига мұяссар бўламан, Унинг чароғон нурлари билан тозаланаман ва кўзим очилади, Унинг сўз билан таърифланмайдиган шухратидан баҳраманд бўламан. Ушбу нур, марҳаматлар ва шухратни сўз билан таърифлай олмасликнинг ҳеч қандай таажҷубли жойи йўқ, чунки агар уларни биз онгимизга сингдира олганимизда ёки сўз билан ифода эта олганимизда, биз каби қўпол жисмоний таналарга бурканган ер яшовчиларининг қўли етадиган жойда бўлганларида эди улар буюк ва гаройиб бўлмас эдилар.

Бизнинг Худомиз ҳақида биз Муқаддас Евангелие орқали биламиз. Муқаддас Ёзувнинг бизга боқий умр, абадий хаёт, гуноҳларни ташлаш ва жаннат тўғрисида ҳикоя қилувчи кисми Муқаддас Евангелие деб номланади. Уни мен юқорида Христос, бизнинг Халоскормиз Ўзига шогирдлар ва Апо-

столларни танлаб олгани тўғрисида гапирганимда қайд этиб ўтган Худо Сўзининг гувоҳлари ва хизматкорлари ёзишган. Улар бизга имкон қадар ёзма равишда Худонинг кўкларга кўтарилганидан кейинги, Унинг ердаги ҳаёти, Унинг шогирдлари ва муъжизалари тўғрисида хабар беришган.

Муқаддас Евангелие Христоснинг ёзилган қайта тирилиши, угитлари, муъжизалари ва амаллари тўғрисида Илоҳий Рух томонидан айтилган ҳикоялардан иборат. Унда Худо бизлар учун Ўзини бошидан кечирган буюк азоблари, ўлим, ўлимдан кейинги учинчи кунда қайта тирилиши ва кўкларга кўтарилиши, бундан ташқари Унинг келажакдаги буюк ва қаҳрли намоён бўлиши тўғрисида ёзилган.

Вахолангки, кўп йиллардан сўнг, Христос, бизнинг Худомиз Ўзининг буюк ва қаҳрли шухрати билан дунёни ажрим килиш учун яна келади ва бунда само кучлари даҳшатга тушади, ва Фаришталарнинг барча гурухлари Унинг олдида кўркув аро намоён бўлишади. Шунда Архангелнинг овози ва Худонинг найи орқали барча мурдалар тирилади ва Унинг даҳшатли тахти олдида намоён бўлишади. Қайта тирилиш қалбнинг яна тана билан уйғунлашишидир. Йўқ қилинган ва парчаланиб кетган тана эса бе-

шикаст қайта тирилади, ва бу сенга эхтимолдан узоқ туюлмасин. Иложизиз нарсанинг ўзи бўлмагани каби, аввало бошидан ердан яратилган ва яна ўзи яралган ерга айлантирилган тана Яратгувчининг буйруги илия яна бешикастлигича намоён бўлади. Жонзотларнинг бунчалик хилмачиллиги қаердан келиб чиқкан? Ҳеч нимадан борлиқни Яратган ва хозирда ҳам Яратаетган учун ердан ўлган ва чириган таналарни қайта тирилтириш ҳеч гап эмас, чунончи уларнинг ҳар бири ўз амалларига кўра жавоб беришлари шарт.

Бу ердаги ер ҳаёти—амаллар ҳаёти, келажакдагиси эса—қилинган амаллар учун жавоб берадиган ҳаёт. Бу ерда ким нимани экса, у ерда ушани ўради. Бу қайта тирилиш ва жавоб беришда Худонинг адолати намоён бўлади. Бинобарин кўпчилик ҳақпарварлар бу ерда кўп азоб-уқубатларга дучор бўлиб, зўравонлик билан ўлимга маҳкум қилинган. Бошқа худосиз ва қонунбузарлар эса ердаги ҳаёти давомида айш-ишрат суришган. Аммо Худо, мурувватли ва ҳақсевар бўлгани учун қайта тирилиш вақтини белгилаб берди, бунда ҳар бир қалб ўз танаси билан бирлашиб, амалларига кўра жавоб беради.

Бу дунёда айш-ишрат сўрган гуноҳкор у ерда ўз гуноҳлари учун жазоланади, ўз амаллари учун бу

ерда жазоланган ҳақпарвар эса у ерда бокий мурувватга сазовор бўлади, чунончи *вақти келганида барча тобутдагилар Худо Ўзининг овозини эшиштади ва яхшилик қилганлар ҳаёт учун, ёвузлик қилганлар эса жазо учун қайта тириладилар* (Ин. 5:28, 29). Ва шунда бизнинг Яратгувчимиз ўз тахтига ўтиради ва бизнинг барча амалларимиз, сўзларимиз, ҳоҳишистакларимиз ва қалбнинг энг тубига яширинган фикрларимиз ёзилган китоблар очилади.

Бунда ҳеч нима ҳақконий ҳукмга карши чиқа олмайди: мохир химоячи ҳам, ишонарли нутқ ҳам, ёлғон оклов ҳам, зодагонлик ҳам, совға-салом ҳам. Сотилмас, ҳақгўй Қози ҳар биримизни қилган амалларимизга, айтган сўзларимизга ва уйлаган фикрларимизга қараб ҳақконий ажрим қиласи. Ва шунда яхшилик қилганлар Фаришталар билан вақтичоғлик қилиб, Илоҳий Учликни кўриш орқали сўз билан ифода этиб бўлмайдиган ва мисли кўрилмаган мурувватлардан баҳраманд бўлиш учун абадий ҳаётга, сўз билан ифодалаб бўлмайдиган ёрўғликка равона бўлишади. Ёвузлик қилган барча нобакор ва гуноҳкорлар эса абадий азобга дучор бўлишади. Бунда жазо тарикасида олов тандири, кўркинчли қоронгулик, доимо оч бўлганчувалчанг, тишларнинг

шақиллаши ва бошқа сон-саноқсиз жазо турлари бўлади. Энг оғир жазо эса—Худодан четлатилиш, Унинг жамолидан четлатилиш, Унинг шухратини кўришдан маҳрум қилиниш, ҳар бир ишини намоён қилиб, чексиз шармисор этилишидир.

Ваҳолангки ушбу Қиёмат Қойим кунидан кейин барча нарса ўзгармас ва доимий бўлиб колажак: ҳақпарварларнинг боқий баҳтли ҳаёти хам, гуноҳкорларнинг чексиз азобли ҳаёти хам. Ундан сўнг бошқа олий қози хам, жазо куни хам булмайди. Шунингдек, гуноҳкорларни тавба қилиши учун бошқа вақт ҳам берилмайди. Шунда айбдорлар учун

ушбу ўзларининг амалларига яраша олинган жазодан қочиб қутулиш йуллари хам бўлмайди.

Бас шундай экан, бизлар муқаррар жазодан кутўлиб қолиш ва Худо Ўғлининг унг тарафидан жой олиш учун нима қилишимиз лозим? Чунки унг томонида ҳақпарварлар туради. Гуноҳкорлар эса Худо Ўғлининг сул томонидан жой олишади. Шундан сўнг Яратгувчи Ота томонидан фотиха олган ҳақпарварларни боқий жаннатга олиб киради. Гуноҳкорларни эса Ўзининг маъсум жамолидан маҳрум қилиб, энг оғир ва чексиз жазога йўллайди.

Авлиё Афанасий томонидан тузилган христиан динининг Рамзи

1. Кутқарилишни истаган ҳар бир кимса энг аввало умумий христиан (кафолик) динига эътиқод қилиши керак.

2. Мазкур динни бутунлигича ва соғлигича сақлай олмаган кимсалар албатта абадий ҳалокатга муқаррардирлар.

3. Умумий дин эса бизнинг Учбирликдаги ягона Худога ва Ягона Художўйликдаги Учбирликка,

4. Бирликларни аралаштиргмаган ҳамда Художўйлик Моҳиятини бузмаган ҳолда Ипостась қилишимиз-

дан иборатdir.

5. Ваҳолангки, Худонинг бир Ипостась—Ота, иккинчи Ипостась—Ўғил, учинчи Ипостась эса—Илоҳий Руҳdir.

6. Лекин Худо—Ота, Ўғил ва Илоҳий Руҳ—хамжихатdir, (барча Ипостасининг) шухрати—бир хилdir, (барча Ипостасининг) улугворлиги—боқийdir.

7. Ота қандай бўлса, Ўғил ҳам шундай ва Илоҳий Руҳ ҳам шундайдир.

8. Ота яратилмаган, Ўғил яра-

тилмаган, ва Илоҳий Рух ҳам яратилмаган.

9. Ота енгилмасдир, Ўғил енгилмасдир ва Илоҳий Рух ҳам енгилмасдир.

10. Ота боқийдир, Ўғил боқийдир ва Илоҳий Рух ҳам боқийдир.

11. Шундай бўлса ҳам улар уч енгилмас эмас, балки ягона Енгилмасдир (Худодир).

12. Шунингдек, учта Яратилмаган ва Учта Енгилмас эмас, балки ягона Яратилмаган ва ягона Енгилмас мавжуддир.

13. Шунингдек, Ота қудратли, Ўғил қудратли ва Илоҳий Рух қудратлидир.

14. Шундай бўлса ҳам учта Қудратли эмас, балки ягона Қудратли мавжуддир.

15. Шунингдек, Ота Худодир, Ўғил Худодир ва Илоҳий Рух ҳам Худодир.

16. Ваҳолангки, улар учта Худо эмас, балки ягона Худодир.

17. Худди шунингдек, Ота Эгамдир, Ўғил Эгамдир ва Илоҳий Рух ҳам Эгамдир.

18. Бинобарин, учта Эгам эмас, ягона Эгам мавжуддир.

19. Ваҳолангки, христиан ҳақиқати бизни ҳар бир Ипостасини Худо ва Эгам деб тан олишимизни тақозо этганидек, умумий дин ҳам бизга учта Худо ва учта Эгам мавжуддир деб гапиришимизни маън

этади.

20. Ота яратилмаган, шакллантирилмаган ва тЎғилмагандир.

21. Ўғил фақат Отадан келиб чиқади, У яратилмаган ва шакллантирилмагандир, лекин туғилган.

22. Илоҳий Рух Ота келиб чиқади, У яратилмаган, шакллантирилмаган, Ўғилмаган, лекин (Улардан) келиб чиқади.

23. Демак, учта Ота эмас ягона Ота мавжуд, учта Ўғил эмас ягона Ўғил мавжуд ва учта Илоҳий Рух эмас ягона Илоҳий Рух мавжуддир.

24. Бу учлиқда ҳеч Ким биринчи ҳам, охирги ҳам эмас, худди шунингдек, ҳеч бири бошқасига нисбатан катта ҳам, кичик ҳам эмасдир.

25. Лекин, учала Ипостась ҳам бир хилда Бокий ва ўзаро тенгдирлар. Юқорида айтиб утилганидек, ҳар жойда Учликдаги Бирликка ва Бирликдаги Учликка сифиниш лозим.

26. Ва Қутқарилишни истаган ҳар бир кимса Учлик тўғрисида шундай фикр юритиши лозим.

27. Ундан ташқари, боқий Қутқарилиш учун бизнинг Эгамизни Иисус Христосда мужассамлашганлигига қатъий ишониши лозим.

28. Ваҳолангки, тўғри дин бизнинг Эгамиз Иисус Христосни Худонинг Ўғли, Худо ва Инсон деб,

29. Худо Отанинг Моҳиятидан келиб чиқсан ва барча асрлардан

аввал туғилган деб, Инсон ўз она-сининг вужудидан ўз вақтида туғилган деб,

30. Ақлли қалб ва инсон Танасига эга муқаммал Худо ва муқаммал Инсон деб,

31. Художўйлик бўйича Отага teng ва Ўзининг инсонийлик моҳияти бўйича Отага бўйсўнган деб,

32. Худо ва Инсон бўлишига қарамасдан иккита эмас ягона Христос деб тан олишимиз ва шунга ишонишимиздан иборатдир.

33. Инсонийлик моҳияти Худога айланганлиги учун Ягона эмас.

34. Мутлақ Ягоналиги моҳиятларнинг аралашиб кетганлигига эмас, балки Кўринишларнинг бирлигидадир.

35. Ваҳолангки, ақлли қалб ва

вужуд бир одам бўлганидек, Худо ва Инсон ҳам ягона Христосдир.

36. У бизни Кутқариш учун жаҳаннамга тушди, мурдалар орасидан учинчи куни тирилиб келди.

37. У кўкларга кўтарилиди, У Ота, Қудратли Худо ўнг томонида ўтириб, тириклар ва ўликлар устидан ҳукм чиқариш учун келади.

38. Унинг келишида барча одамлар яна вужудан тириладилар ва ўз қилмишлари тўғрисида ҳисбот берадилар.

39. Ва эзгулик қилганлар Боқий умрга сазовор бўладилар, ёвузлик қилганлар эса Абадий оловга равона бўладилар.

Бу—умумий (кафолик) динидир. Ҳар кимса унга самимий ва қатъий ишонч билдирамас экан, у Кутқарилиши мумкин эмас.

Православ христианини нима қилиши лозимлиги тўғрисида

Бу динни пайғамбарлар ва апостоллар тарғиб қилишган, жафо-кашлар ўзларининг қонлари билан ёзib қолдиришган, Соборлар ва барча оталар—Черков мualлимлари эълон қилишган.

Мазкур динга истигфор келтиришда барча гуноҳлари авф этилиши ва Худо Отанинг боласи деб тан

олиниши учун, эзгу ишларни амалга оширишда Илохий Рухнинг Кучкүвватини олиш ва Христоснинг Муқаддас Танаси ва Қони таъмини билиш учун Православ Черковига чўқинтирилиши (Муқаддас ботиши) лозим.

Ишониш билан бирга Эгамнинг буйруқларини бажариш лозимдир,

бинобарин амалларсиз дин ҳам ўлиқдир.

Қадимий ва энг катта буйруқлар иккитадир: ўз Эганг Худони чин қалбингдан ва яқинларингни ўзингни севгандек сев.

Бу икки буйруқни сақлашни бујора туриб, Халоскор Христос бизга душманларни ҳам севишни, барча дилозорларга яхшилик билан жавоб қайтаришни, ва ҳар турдаги ёвузликлардан сақланишни буюрган.

Ёвузлик моҳиятининг илдизлари эса қуидагичадир:

Манманлик
Бойликпастлик
Фаҳш
Ҳасад
Ўзини тўта билмаслик
Газаб
Эринчоқлик

Агарда сен кўклардаги Салтанатнинг вориси бўлишни истасанг, бу ёвузлик иллатларини ўзингнинг

эзгу ишларинг (эзгу одатларинг) билан енггин:

Манманликни—бўйсуниш билан

Бойликпастликни—раҳм-шафқат билан

Фаҳшни—иффат (софлик) билан

Ҳасадни—қўшилиб хурсанд бўлиш билан

Ўзини тўта билмасликни—хүшёрлик ва рўза тутиш билан

Эринчоқликни—ибодатга, худога хизмат қилишга ва бошқа диёнатли ишларга интилиш билан.

Ушбу эзгулик ишларини яхши амалга ошириш учун доимо Худо ёрдамига таяниш, қалбни руҳонийлар олдида укиниш орқали тез-тез тозалаб туриш ва мунтазам равишда Худо Сўзларини ўқиб юриш лозим.

Худо укиётганларни Ўз Салтана-тига етакласин.

II кисм.

ПРАВОСЛАВ ХРИСТИАНЛАРИНИНГ ХУДОГА ИБОДАТЛАРИ

Эрталабки ибодатлар

Ота, Ўғил ва Илоҳий Рух номи билан. Аминь.

Афсусланганлар ибодати

Худойим, мен гуноҳкор бандангни ўзинг кечир. (*Таъзим*)

Дастлабки ибодат

Худойим Иисус Христос, Худо Ўғли, Бокира Сенинг Онанг ва барча авлиёларнинг ибодатларига кўра бизларни кечиргин. Аминь.

Сенга, бизнинг Худойимизга ҳамду-санолар бўлсин, Сенга ҳамду-санолар бўлсин.

Илоҳий Рухга ибодат

Жаннат Подшоси, Таскинлантирувчи, ҳақиқат Рухи, ҳар жойда бўлувчи ва бутун оламни тўлдирувчи, муруват Манбаси ва ҳаёт Берувчи, келгин ва бизларда жо бўлгин; бизларни ҳар хил гуноҳлардан фориг эт ва Муруватпарваримиз, бизларинг қалбларимизни кутқаргин.

Училоҳийлик

Илоҳий Худо, Илоҳий Кучли, Илоҳий Боқий, бизларни кечиргин
(*уч марта ўқилади*)

Илоҳий Учликка ибодат

Илоҳий Учлик, бизларни кечиргина. Худойим, бизларни гуноҳлардан фориг эт; Эгамиз, бизларнинг қонунсизликларимизни кечир; Илоҳим, бизларга ташриф буюр ва Сенинг исмингни янада мушарраф этиш учун бизларни кассалликлардан фориг эт.

Худойим ўзинг кечир (*уч марта ўқилади*)

Эгамниг (Худонинг) ибодати

Бизнинг осмондаги Отамиз! Сенинг муқаддас исминг улуғлансин. Сенинг Шоҳлигинг келсин. Осмонда бўлгани каби, ерда ҳам Сенинг ироданг бажо келсин. Бугунги ризқ-рўзимизни бергин. Бизга гуноҳ килганларни биз кечиргандек, Сен ҳам бизнинг гуноҳларимизни кечиргин. Бизни васвасага дучор қилмагин, аммо ёвуз шайтондан ҳалос қилгин.

Худойим ўзинг кечир (*12 марта ўқилади*)

Келинглар, Подшоҳимиз Бизнинг Худомизга таъзим қиласиз.

Келинглар, Христосга, Бизнинг

Подшомиз ва Худомизга таъзим қиласиз ва ергача буқилиб тиз чукамиз.

Келинглар, Христосга, Бизнинг Подшомиз ва Худомизга таъзим қиласиз ва ергача буқилиб тиз чукамиз.

Ашула 50, афсусланган

Худойим, Сенинг буюк химмating туфайли мени авф эт, Сенинг кенг саховатинг туфайли мени менинг қонунбузарликларимдан халос эт. Айниқса, мени менинг қонунбузарликларимдан истигфор эт ва мени гуноҳлардан фориф айла. Ваҳолангки, ўзимнинг қонунбузарликларимни тан оламан ва менинг гуноҳларим доимо кўз олдимдадир. Танҳо Сенга гуноҳ қилдим ва Сенинг қаршингда иблис йулидан юрдим, шунинг учун мени жазолаётганда Сен ўз ҳукмингда ҳақдирсан. Биламан, мен қонунбузарлик орқали пайдо бўлганман ва менинг онам мени гуноҳларга тўлиб дунёга келтирган. Биламан, Сен ҳақиқантни севасан ва Ўзингнинг донишмандлигинг сирларини менга намоён қилдинг. Мени хушбуй усимлигингда тайёрланган суюклик билан чайсанг тозаланаман; ювинтиранг кордан ҳам оппок бўламан. Менга кувонч ва хурсандчиликни эштиши қобилиятини тақдим қилсанг, чил парчин қилинган суяклар ҳам хур-

санд бўлади. ўз жамолингни менинг гуноҳларимдан четлат ва мени барча қонунбузарликлардан фориф айла. Менинг юрагимни тозалаб, Худойим, менда ҳақиқант рухини уйгот. Мени ўз жамолингдан маҳрум айлама ва Сенинг Муқаддас Рухингни мендан тортиб олма.

Менга менинг Кутқарилганлигим тўғрисидаги кувончни қайтар ва буюк Рух билан мени тасдиқла. Қонунбузарларни Сенинг йулингдан боришга ўргатаман ва ушбу бузуклар Сен томон юзланишади. Мени кондан халос эт, Худойим, Худойим, мени Халоскорим, ва хурсандчиликмдан менинг тилим Сенинг ҳақиқати нгни мақтайди. Парвардигорим, менинг лабларимни очгин ва менинг лабларим Сенга мақтовлар ёғдира бошлайди. Агар Сен курбонлик келтиришимни холласанг, мен қурбонлик келтираман, аммо Сен барчани қулга айлантирилишига Рухсат бермайсан. Худога қурбонлик бу парчаланган Рухдир, парчаланган юракдир ва Худо парчаланганни камситмайди.

Парвардигорим, ўз марҳаматингни Сиондан дариф тутма, Иерусалим деворларини очиб бер. Шундагина ҳақиқант қурбонига, қурбонлик келтириш ва қулга айлантиришга марҳамат кўрсатган бўласан; шунда Сенинг меҳробингда бузоқларни қурбон қилишади.

Эътиқод Рамзи

Барча Яралғанларни Ўз ҳокими-яты остида ушлаб турадиган, ер ва осмон ҳамда барча күриниб тўрган ва кўринмасларни Яратувчи ягона Худо Отага эътиқод келтираман. Ва вақти соати етмасдан туриб Отадан Ягона Туғилган, Нурдан яралган Нўрга, ҳакиқий Худодан Отанинг Моҳияти билан бир хил туғилган, лекин яратилмаган Худога, Худо Ўғлига, Ягона Эгам Иисус Христос-га эътиқод келтираман. Биз, инсонлар учун, бизни Қутқариш учун Кўклардан тушган ва Илохий Рух ҳамда Бокира Мариядан жисм олиб, одам бўлганга эътиқод келтираман. Понтий Пилат даврида биз учун хочга урилган, азобланган ва кумилганга эътиқод келтираман. Ва Ёзувда айтилганидек учинчи куни қайта тирилганга эътиқод келтираман. Ва кўкларга кайтиб чикиб, Отанинг ўнг тарафида утирганга эътиқод келтираман. Ва яна шухрат ила тирик ва ўликларни ҳукм қилиш учун келадиганга эътиқод келтираман, Унинг Салтанати эса чексиздир. Ва ҳаётни яратуви, Отадан келиб чикувчи, Унга таъзим айлашимиз ва пайғамбарлар орқали сузлашган Уни Ота ва Ўғил билан бир каторда шарафлашимиз лозим бўлган Илохий Рухга эътиқод келтираман. Ягона Муқаддас, Оламларпо Апостоллар Черковига эътиқод

келтираман. Ҳаётда гуноҳларни йўқ қилишга қаратилган ягона чўқинтирилишни тан оламан. Мурдаларни тирилишини ва келажак аср ҳаётини умидворлик билан кутаман. Аминь.

Буюк Авлиё Макарийнинг 1-чи ибодати

Худойим, Сенинг олдингда ҳеч қачон эзгу иш қилмаган бўлсам ҳам мен гуноҳкорни гуноҳлардан фориг айла; мени ёвузылкдан кутқар ва менда Сенинг амринг мустажо бўлсинки, токи мен менинг нобакор лабларимни очиб, Сенинг Муқаддас номингни, Ота ва Ўғил ва Илохий Рухни хозир ва ҳар доим ва тоабад мушаррафа айлай. Аминь.

Шу авлиёнинг 2-чи ибодати

Ярим тунда уйқудан уйгониб Сени, Халоскоримизни қўйламоқдаман, ва Сенинг пойингга тиз чўқиб, Сендан ўтинаман: мени гуноҳларга тўла ўлим вақтида ухлаб қолишимга йўл берма, лекин менга, ўз ихтиёрига кўра хочланганга раҳм айла ва мен бепарвони уйғотишга шошил ва мени, Сенинг қаршингда туриб, ибодат қилаётганни халос эт; ва тунги уйқудан сўнг менга ойдин ва гуноҳларсиз кун юбор, Эгам Христос, мени халос эт.

Шу авлиёнинг 3-чи ибодати

Сенга, Инсонпарвар Ҳукмдор, уйқудан уйгониб интилмоқдаман

(ёрдам учун мурожаат қиляпман, шошилмокдаман) мен; Сенинг раҳм-шафқатинг туфайли Сен лойик деб топган амалларни қилишга киришмоқдаман ва Сенга ибодат қилмоқдаман: менга ҳар доим ва ҳар жойда ёрдам бер, ва мени дунёning ҳар қандай ёвуз ишларидан ҳамда иблис харакатларидан ҳалос эт ва Кутқар, ва мени Сенинг боқий Салтанатингга олиб кир. Чунончи Сен—менинг Яратгувчимдирсан ва ҳар қандай эзгуликнинг Манбаси ва ҳамда Инъом Этгувчисидирсан; Сенда—менинг бутун умидим, ва Сенга хозир ва ҳар доим ва тоабад ҳамду-санолар йуллайман. Аминь.

Сен исмини олган авлиёни ибодат орқали чакириш

Худодан мени авф этишини сўра, эй авлиё (исми), чунки мен чин дилдан сендан, менинг тезкор ёрдамчим ва менинг қалбим тўғрисида ибодат қилувчидан ёрдам сўрамоқдаман.

Худони дунёга келтирган Илохий Онага багишланган ашула

Худони дунёга келтирган Бокира, Худо марҳаматига сазовор бўлган Мария, хурсанд бўл, Парвардигор Сен билан;

Аёллар орасида сен марҳаматга сазовор бўлгансан, ва Сен дунёга келтирган Мева ҳам марҳаматга сазовордир, чунки Сен бизнинг қал-

бларимизни Халоскорини дунёга келтиридинг.

Хочга ҳамду-санолар

Эгам, Сенинг одамларингни ҳалос эт ва душманларни енггиш ҳамда Сенинг Хочинг кучи билан Сенинг Муқаддас Черковингни сақлаш орқали Сенга тегишли бўлганлардан марҳаматингни дариг тутма.

Тириклар тўғрисида ибодат

Эгам, менинг руҳоний отам (унинг исми) ни, менинг ота-онам (уларнинг исмлари) ни, менинг қариндошларим (уларнинг исмлари) ни, бошлиқларимни, мураббийларимни, меҳрибонларим (уларнинг исмлари) ни ва барча православ христианларни ҳалос эт ва уларга муруват айла.

Бу дунёдан ўтганлар тўғрисида ибодат

Сенинг бу дунёдан ўтган бандаларинг қалбини: менинг ота-онам, қариндошларим, меҳрибонларим (уларнинг исмлари) ва барча православ христианлар қалбини шод айлаб, уларнинг ўз ихтиёрларига кўра ва ўз ихтиёрларидан ташқари қилган барча гуноҳларини авф эт ва уларга Жаннат жой ато эт.

Ибодатларни якунлаш

Сени, Худони дунёга келтирган Аёлни, доим марҳаматга сазовор

бўлган ва бизнинг худомизнинг боқира Онасини ҳақиқантдан шарафлаш лозим. Сен Херувимлардан ҳам кўпроқ хурматга лойиқсан ва албатта шуҳратинг билан Серафимлардан юкори турасан, Сен оғриқларсиз Худо Сўзини дунёга келтирдинг ва биз сени Худони дунёга келтирган

ҳақиқий аёл сифатида улуғлаймиз.

Эгам, Иисус Христос, Худо Ўғли, Сенинг Бокира Онангга, бизнинг буюк ва улуғларимизнинг ҳамда барча авлиёларнинг отаси номи шарафига ўқилган ҳамду-санолар туфайли бизларни бизларни кечиргин. Аминь.

Уйқудан олдингги ибодатлар

Ота, Ўғил ва Илохий Рух номи билан. Аминь.

Афусланганлар ибодати

Худойим, мен гуноҳкор бандангни ўзинг кечир. (Таъзим).

Дастлабки ибодат

Худойим Иисус Христос, Худо Ўғли, Бокира Сенинг Онанг ва барча авлиёларнинг ибодатларига кўра бизларни кечиргин. Аминь.

Сенга, бизнинг Худойимизга ҳамду-санолар бўлсин, Сенга ҳамду-санолар бўлсин.

Илохий Рухга ибодат

Жаннат Подшоси, Таскинлантирувчи, ҳақиқат Рухи, ҳар жойда бўлувчи ва бутун оламни тўлдирувчи, муруват Манбаси ва ҳаёт Берувчи, келгин ва бизларда жо бўлгин; бизларни ҳар хил гуноҳлардан фориғ эт ва Муруватпар-

варимиз, бизларинг қалбларимизни кутқаргин.

Училоҳийлик

Илохий Худо, Илохий Кучли, Илохий Боқий, бизларни кечиргин (уч марта ўқилади)

Илохий Учликка ибодат

Илохий Учлик, бизларни кечиргин. Худойим, бизларни гуноҳлардан фориғ эт; Эгамиз, бизларнинг қонунсизликларимизни кечир; Илоҳим, бизларга ташриф буюр ва Сенинг исмингни янада мушарраф этиш учун бизларни кассалликлардан фориғ эт.

Худойим ўзинг кечир (уч марта ўқилади)

Эганинг (Худонинг) ибодати

Бизнинг осмондаги Отамиз! Сенинг муқаддас исминг улуғлансан. Сенинг Шоҳлигинг келсин. Осмон-

да бўлгани каби, ерда ҳам Сенинг ироданг бажо келсин. Бугунги ризқ-рўзимизни бергин. Бизга гуноҳ қилганларни биз кечиргандек, Сен ҳам бизнинг гуноҳларимизни кечиргин. Бизни васвасага дучор қилмагин, аммо ёвуз шайтондан халос қилгин.

Худойим ўзинг кечир (12 марта ўқилади)

Буюк авлиё Макарийнинг Худо Отага йуллаган биринчи ибодати

Боқий Худойим ва барча яралганларнинг Подшоси, мени шу соатга келишимга ундаган, мени шу бугун амалларим билан, сўзларим билан, фикру-ўйларим билан қилган гуноҳларимни авф эт ва Парвардигорим, менинг янчилган руҳимни турли хил жисмоний ва руҳий ифлосликлардан халос эт. Ва, Парвардигорим, менга шу кечачийкесини осуда ўтказишга изн бер, токи мен ушбу хароб ётогимдан тўргач, Сенинг Муқаддас исмингни хаётимнинг хар кунида шарафлашга ва менга хужум қилаётган жисмли ва жисмсиз душманларимни енгишга мусассар бўлай. Ва, Парвардигорим, мени хақоратловчи бўш хом-хаёллардан ва ёвуз фикрлардан халос эт. Ваҳолангки, Салтанат ҳам, Ота, Ўғил ва Илоҳий Руҳларнинг куч-кудрати ҳам хозир ва ҳар доим ва тоабад Сеникидир. Аминь.

Авлиё Антиохнинг бизнинг Худомиз Иисус Христосга йуллаган 2-ибодати

Бутун дунё ҳукмдори, Ота Сўзи, Иисус Христос, Сен Ўзинг муқаммалдирсан, Сенинг буюк марҳаматингга кўра, мени, Сенинг бандангни ҳеч қачон тарк этма, лекин доим мен билан бўлгин. Иисусе, Сенинг подангни меҳрибон Руҳонийси, мени илон чангалига ташлама ва иблис қўлига ҳам қолдирма, чунки менда ҳалокат уруғи мавжуддир. Лекин Сен, таъзим қиласидиганимиз Худойим, Парвардигорим, Авлиё Подшоҳимиз, Иисусе Христе, уйку вақтида мени ўчмас нуринг билан, Сенинг шогирдларингни табаррук қилган Сенинг Муқаддас Руҳинг билан сақла. Парвардигорим, мендан, Сенинг нолойиқ бандангдан ҳам менинг ётогимда ўз ҳимоянгни дариг тутма: менинг аклияни Сенинг авлиё Евангелиенг аклини чароғонлаштирган нур билан чароғон қил, руҳимни—Сенинг Хочингга қаратилган мухаббат билан, юрагимни—Сенинг илмларингнинг соғлиги билан, менинг танамни—Сенинг эҳтиросларсиз азобларинг билан, менинг хаёлимни Сенинг самимиятиянг билан сақла; ва мени тегишли вактда Сени шарафлаш учун уйғот. Чунки Худо Ота ва Муқаддас Руҳдан бошланган

олий мартабадаги шон-шарафлар фақат Сенга тааллуқлидир. Аминь.

Илохий Рухга йўлланган учинчи ибодат

Парвардигорим, Жаннат Подшоси, Таскинлантирувчи, ҳақиқант Рухи, менга раҳм-шашфқат айла ва мени, Сенинг гуноҳкор бандангни авф эт ва окла, ва мен нобакорга бугун Сенинг олдингда одам сифатида, ундан ташқари, нафақат одам сифатида балки ҳайвондан ҳам бадтар: менинг эркин ва беихтиёр, билиб-билмай, ёшлик ва ёвуз тажрибамдан, ҳатто шармисорлигим ва бегамлигим туфайли қилган барча гуноҳларимни кечир. Агар Сенинг исминг билан қасам ичган бўлсам, ёки Сенинг исмингни ўз хаёлларимда суккан бўлсам, ёки кимгадир жаҳл устида таъна қилиб, тухмат қилган бўлсам, ёки хафа қилган бўлсам, ёки бирон нарсадан жаҳл қилган бўлсам; ёки ёлғон суйлаган бўлсам, ёки бевақт ухлаган бўлсам, ёки менинг олдимга келган камбагалдан жирканган бўлсам; ёки инимни хафа қилган бўлсам, ёки жанжал бошлаган бўлсам, ёки кимгадир бухтон қилган бўлсам, ёки мактаниб, керилган бўлсам, ёки жаҳл қилган бўлсам; ёки ибодат вақтида менинг ақлим бу дунёнинг лаззатларига чалғиган бўлса, ёки нобоп фикрларга берилган бўлсам;

ёки ҳаддан ташқари кўп тановул қилиб, кўп ичган бўлсам, ёки сабабсиз қўлган бўлсам; ёки ёвузликни фикр қилган бўлсам, ёки бегона гўзалликни кўриб, юрагим оғриган бўлса; ёки бадхулқ сўзларни гапирган бўлсам, ёки инимнинг гуноҳлари устидан қўлган бўлсам—менинг гуноҳларим бехисобдир; ёки ибодатга руйхўшдик бермаган бўлсам, ёки бир-бир ёвузлик қилиб, эсдан чиқарган бўлсам, чунончи бунинг ҳаммасини ва ундан ҳам ортигини мен қилганман. Кечир мени, Яратгувчим ва Ҳукмдорим, Сенинг маъюс ва нобакор бандангни кечир, ва гуноҳларимни авф эт, ва Муруватли ва Инсонпарвар сифатида мени окла ва кечир, токи мен зинокор, гуноҳкор ва баҳтсиз, тинч ухлай ва дам олай, ва Сенинг Исмингга Ота ва Ундан туғилган ягона Ўғил билан биргаликда хозир, ҳар доим, ва тоабад таъзим қиласман, қўйлайман ва шарафлайман. Аминь.

Авлие Иоанникийнинг ибодати

Умидим менинг—Ота, ҳимоям менинг—Ўғил, ёпинчигим менинг—Илохий Рух: Илохий Учлик, Сенга ҳамду-санолар бўлсин.

Халол Хочга ибодат

Худойим қайта тирилиб, Унинг душманлари ҳар тарафга ёйилиб кетсин, ва уни ёмон кўргувчилар

Унинг жамолидан қочишин. Худди тутун тарқаганидек, улар ҳам йўқ бўлиб кетсин; худди олов тафтидан эриган шам каби, Худони севувчиларни ва Ўзини хоч билан қоплаганларни кўрган иблислар ҳалок бўлишсин, ва қувонч ундовчиларнинг баҳтига: Ҳурматга сазовор ва Худонинг Ҳаёт тарқатувчи Ҳочи, сенда хочланган Парвардигоримизнинг кучи билан иблисларни ҳайдовчи, жаҳаннамга тушиб ва шайтон кучини янчидан ташлаган ва бизга сени, Ўзининг шарафли Ҳочини ҳар қандай душманларни кувиши учун тақдим қилган. О, Ҳурматга Сазовор ва Парвардигорнинг Ҳаёт

тарқатувчи Ҳочи, менга Худони дунёга келтирган Муқаддас Бокира аёл ҳамда барча авлиёлар билан биргаликда ёрдам бер. Аминь.

Ёки кисқа тарзда:

Эгам мени Ўзингнинг Шарафли ва Ҳаёт тарқатувчи Ҳочингни кучи билан ҳимоя қил ва мени барча турдаги ёвузликлардан асра.

Уйқуга кетиш олдиdan ўқигин:

Эгам, Сенинг қўлингга менинг руҳимни бераяпман. Сен эса мени дуо қилгин, Сен мени авф этгин ва менга боқий умр ато этгин. Аминь.

Сирли Ибодатга киришни истаганлар учун

Сирли Ибодатга киришни истаганлар ушбу Муқаддас Сирли Ибодатга муносиб тарзда тайёргарлик кўриши лозим. Тайёргарлик кўриш (черков тажрибасида у говение деб аталади) бир неча кун давом этади ва одамнинг ҳам жисмоний, ҳам руҳий ҳаётига тааллуклидир. Жисмга Ўзини тишиш, яъни жисмоний тозалик ва тановвулда чеклашлар (рўза тутиш) буюрилади. Рўза кунларида хайвонлардан келиб чиқадиган озиқ-овкатларни—гўшт, сут, тухум, ва қатъий рўзада эса

балиқ тановвул қилиш маън этилади. Нон, сабзвотлар, мевалар кам микдорда тановвул қилинади. Ақл ҳаёт икир-чикирларига булиниши ва хурсандчилик қилишига йўл қўйилмайди.

Тайёргарлик кунларида, агар шароит бўлса, ибодатхонадаги хизматларга бориш керак ва уйда ўқиладиган ибодат қоидаларига риоя қилиш керак: кимки одатда бальзи эрталабки ёки кечки ибодатларни укимаса, уларни барчасини тўлик ўқиши, кимки канонларни ўқимаса,

шу кунларда ҳеч бўлмаганда битта канонни ўқиши лозим. Ушбу Сирли Ибодатга кириш куни арафасида кечки хизматда бўлиши ва уйда одатдаги уйкудан олдинги ибодатлардан ташқари, афсусланганлар канонини, Худони дунёга келтирган Аёл канонини ва Сакловчи Фаришта канонини ўқиши шарт.

Шунингдек Сирли ибодат канони ҳам ўқилади. Ярим тундан сўнг

тановвул қилинмайди ва суюклик ичилмайди, чунончи Сирли Ибодатга оч ҳолда киришиш лозим. Эрталаб эрталабки ибодатлар ва Муқаддас Сирли Ибодатга тайёрланган ибодатлар ўқилади, бунда арафада ўқилган канон ўқилмайди.

Сирли Ибодатдан олдин истиғфор келтириш лозим—кечқурун, ёки эрталабки ибодат (литургия) дан олдин.

Сирли Ибодатга киришишдан олдингни танланган ибодатлар

Хукмдорнинг жисми таъмини билишни истаган одамзот, кўйиб колмаслик учун кўрқув ила чеклан, чунончи у оловдир. Қушилиш учун илохий Конни ичар экансан, аввало сени хафа қилганлар билан яратшиб олишинг лозим. Сўнгра жаҳд билан сирли таомдан таътиб кўр. Хукмдорнинг ҳаётбахш жисми билан сирли ибодатга киришдан аввал ҳаяжон ила қуидагича ибодат қил:

Хукмдорим, Парвардигорим, Иисус Христос, бизнинг Худомиз, ҳаёт ва боқийлик манбаси, барча кўринар ва кўринмас яралганларнинг Яратгувчиси, чексиз Отанинг Ўғли, ҳамда боқий ва чексиз, марҳамати зиёдалиги туфайли биз кўрнамаклар ва ақлсизлар учун сўнгги кунларида жисмга бурканган, ва хоч-

ланган, ва кумилган, ва Ўзининг Кони билан бизнинг гуноҳларга тўла табиатимизни қайта яратган! Сен ўзинг, абадий Подшо, мен гуноҳкорнинг тавбасини қабул эт, ва ўз қулогингни менга яқинлаштириб, менинг сўзларимни тингла. Чунончи мен гуноҳ қилдим, Парвардигорим, кўкларга қарши ва Сенинг олдингда гуноҳкорман, ва Сенинг шарафинг баландлигига нигоҳ ташлашга ҳам нолойиқдирман, чунки мен Сенинг қонунларингни бузиб, Сенинг амрингга кулок тутмасдан Сенинг муруватингни газабга келтирдим. Лекин Сен, Парвардигорим, гина сақламайдиган, узок муддат сабр килувчи ва купмуруватлидирсан, ваҳдолангки менинг қонунбузарлигимга қарамасдан

ҳалок қилмасдан менинг Сенга юзланишимни кўтдинг.

Чунончи Сен, Инсонпарвар, ўз пайғамбаринг орқали айтдингки: «Мен гуноҳкорларнинг Мен томон юзланиши ва яшashi учун уларнинг ўлимини умуман тиламайман». Чунки Сен, Ҳукмдор, Сенинг қўлингдан яралганларнинг ҳалокатини хоҳламайсан, ва одамларнинг ҳалок бўлишидан лаззат топмайсан, аммо барчанинг куткарилиб қолишини ҳамда ҳақиқант илмига етишишини хоҳлайсан. Шунинг учун ҳам мен, ўзимни борлиғим ила гуноҳларга берилиб, айш-ишратлар қўлига айланиб, ўзимда Сенинг тимсолингни булғаб, осмон, ва ер, ва бу қисқа фоний ҳаётга нолойик бўлсамда, лекин Сенинг яратганинг ва дунёга келтирганинг бўлганим учун, мен баҳтиқаро ўзимни куткарилишимга ишончни йўқотмадим, ва Сенинг чексиз мурувватинг орқали Сенга юзланмоқдаман, мени қабул айла.

Инсонпарвар Парвардигорим, шахватпарамаст, карокчи ва хирсга берилган ва машаккатларни бошидан кечирган ўғлинг каби, мендан ҳам оғир гуноҳларимни олиб ташла, дунё гуноҳларини кўтарувчи ва инсонларнинг дардларини даволовчи, меҳнат қилаётгандарни ва оғир юк кўтаргандарни Ўзига чорловчи ва уларга осудалик баҳш этувчи, ҳақпарварларни эмас, бал-

ки гуноҳкорларни тавбага чорловчи—менинг жиссимни ва руҳимни турли хил кирдиқорлардан халос этгин ва менга Сенинг қаршингда кўркув ила Муқаддас ҳаёт кечиришни ўргатгин, токи мен ўзимнинг тоза виждоним гувоҳлигida Сенинг Муқаддас хислатларингдан бир қисмини қабул қилас эканман, Сенинг Муқаддас Жисминг ва Қонинг билан бирлашай ва Сени ўзимда Ота, ва Илоҳий Рух билан биргаликда мужассамлаштирай.

Парвардигорим, Иисус Христос, Худойим, Сенинг соф ва ҳаётбахш Сирларингга қўшилишим мен учун ҳукм эмасдир, ва мен уларга нолойик сифатида қўшилаётганимдан Руҳан ва жисмонан ночор бўлиб колмайман, аммо менинг сўнгги нафасимгача Сенинг Илоҳий Рух билан мулоқот қилиш каби Муқаддас хислатларингни бир қисмини қабул қилишга изн Бер, токи мен Сенинг охират кунингда боқий ва муносиб ҳаётга равона бўлай ва Сенинг барча танланганларинг қаторида Сени суйгувчилар учун тайёрлаб қўйган Сенинг қўймас мурувватларинг иштирокчисига айланай, Парвардигорим. Сен Сени суйгувчилар учун тоабад шарафлидирсан. Аминь.

Бошқа ибодат

Парвардигорим, Сенинг соф Жисмингга ва Сенинг бебаҳо Қонингга

нолойиқ тарзда қўшилаётганимни, ва айбдор эканимни, ўзимни наздим учун Сенинг, Христоснинг ва мени Худойимнинг Жисми ва Конини фарқламасдан тановвул қилиб, ичаётганимни биламан. Аммо жаҳд билан Сенинг мурувватингга ишонган ҳолда, Сенга юзланмоқдаман, чунки Сен айтасанки: «Менинг Жисмими тановвул қилаётган ва Менинг Конимни ичаётган Менинг ичимдадир ва Мен унинг вужудидадирман».

Парвардигорим, раҳм айла, ва мен гуноҳкорни аён этма, лекин менга ўз марҳаматингга кўра муносабатда бўл. Ва бу Муқаддасликлар менга даво, софланиш, маърифат, сақланиш, кутқарилиш, жисмим ва Рухимни покловчи бўлсин; турли хил хаёлпарастиликлар ҳамда ёвуз амаллардан, менинг аъзоларимдаги фикрларда намоён бўлувчи шайтон васвасасидан фориғ қилувчи бўлсин; Сенга бўлган иштиёқим ва мухаббатим, ҳаётимни тузатувчи ва сакловчи, эзгулик ва муқаммалликни кучайтирувчи, конунларни бажаришга ундовчи, Илоҳий Рух билан мулоқотларимда боқий ҳаётга йўлловчи ва Сенинг Охират кунингда муносиб жавоб бергувчи—жазо ва ҳукм учун жавобим бўлсин.

Бошқа ибодат

Булғанган лабларимдан, жир-

канч юрагимдан, бадкир тилимдан, булғанган қалбимдан чиқаётган илтижоларимни қабул айла, менинг Христосим, ва менинг сўзларимни, хулкимни, шармисорлигимни рад этмаган ҳолда менга бемалол истаганимни гапиришга изн бер, менинг Христим, лекин ундан ҳам яхшиси, менга нима қилмоқлик ва нима гапирмоқлик кераклигини ўргат. Мен зинокордан ҳам кўпроқ гуноҳ қилдим, ваҳолангки сенинг каердалигингни билган ҳолда, мир харид қилиб, Сенинг оёқларингга ушбу малҳам дорини суртгани келдим, менинг Христим, менинг Хукмдорим ва Худойим.

Чин дилдан Сенинг олдинингга келган шу зинокорни рад қилмаганингдек, менинг ҳам сўзларимни рад қилма. Менга ҳам Сенинг оёқларингни кучиб, ўпгани ва худди қимматбахо малҳам дори суртгандек кўз ёшларим билан уларни Оёқларингга суртишга изн бер.

Мени ўзимнинг кўз ёшларим билан ювиб, мени фориғ айла, Сўзим!

Менинг гуноҳларимдан кечиб, мени авф эт. Сен менинг кўплаб гуноҳларимни биласан, менинг жароҳатларимни ҳам биласан, яраларимни кўрасан, лекин менинг эътиқодимни ҳам биласан, менинг харакатларимни кўрасан, ва охунолаларимни эшитасан. Сендан,

Худойим, менинг Яратгувчим, Менинг Халоскорим, бир дона кўз ёшим ҳам яширинмагай. Мен тугалламаганларни Сенинг кўзларинг сезади, Сенинг китобингда эса хали қилмаган ишларим ҳам ёзилгандир. Менинг бўйсунишимни кўргин, менинг қанчалик изтироб чекишимни кўргин ва менинг гуноҳларимдан ўтгин, бутун олам Худоси, токи мен соғ юрак билан, хаяжонли фикрлар билан ва ҳамда чилпарчин Рух билан Сенинг тоза ва Муқаддаслардан Муқаддас бўлган Сирларингга кўшилмокдаман, ваҳолангки Сенитановвул қилаётган ва тоза юрак билан ичаётган ҳар кимса бу Сирлардан ҳаётланади ва худоланади. Ахир Сен айтдингку, менинг ҳукмдорим: «Менинг Жисмимни тановвул қилаётган ва Менинг Қонимни ичаётган ҳар бир кимса Мендадир ва Мен унинг жисмидадирман».

Менинг Ҳукмдорим ва Худойимнинг сузи ҳақиқантдан ҳам асл ҳақиқантдир. Чунончи, худолик ва сени худоларга тенглаштирувчи ушбу Инъомларга яқинлашган мен ҳам ҳақиқантдан якка эмасман, мен Сен биланман, менинг Христим, дунёни ёруғлаштирувчи учта куёшдек ёрқин бўлган Нур билан биргаман. Шунинг учун Сендан, менга ҳаёт, нафас, кувонч ва оламга осудалик Бахш Этубвидан узоқлашиб, якка қолмаслик учун—мен Сенинг ол-

дингга келдим, кўриб турибсанки, кўз ёшлари ва забт этилган Рухим билан келдим, ва Сендан шуни утиниб илтимос қиласанки, менинг гуноҳларимдан утгин ва Сенинг ҳаётбахш ва бокира Сирларингга қўшилишимга изн бер; токи айтганингдек Сен мен билан, уч маротаба баҳтиқаро билан бирга бўлгин; токи хийлакор мени Сенинг мурувватингдан маҳрум бўлган деб топиб, хийла ва макр билан ўғирламасин ва алдаб, Сенинг худолантирувчи сўзларингдан узоқлаштирмасин.

Шунинг учун мен сенинг пойингга йиқиламан ва Сендан илтижо қиласан: адашган ўғлингни ва олдингга келган адашган қизни қабул қилганингдек, мени ҳам, хозир сенинг олдингга келган гуноҳкорни, янчилган қалб эгасини ҳам қабул қил, Марҳаматлигим. Биламан, Халоскорим, Сенинг олдингда ҳеч Ким менчалик гуноҳ қилмаган ва мен қилган амалларни бажармаган. Лекин яна шуни ҳам биламанки, ҳар қандай гуноҳларнинг оғирлиги ҳам, гуноҳларнинг кўплиги ҳам, Сенинг, менинг Худойимнинг сабртоқатидан ва инсонпарварлигидан бисёр эмасдир, Сен марҳаматинг илиа илтижо билан авф сураганларни гуноҳлардан фориғ айлаб, уларни маърифат томон йўллайсан, ва уларни ўз худолигингга яқинлаштириб, нўрга яқинлаштирасан; ва Фариш-

талар учун хам, инсон фикри учун хам ажойиб томони—улар билан ўз дўстларинг каби кўп маротаба сухбатлашасан. Бу менга куч бахш этади, менга қанот бахш этади, менинг Христим!

Ва Сенинг бизга берган бисёр мурувватингдан тўймаган ҳолда, хурсанд бўламан ва биргаликда хаяжонланган ҳолда, мен, ўсимлик, оловга яқинлашаман, ва энг ажойиби—кадимда алангаланиб, кўймаган тёрги бутаси каби оловдан чанқогимни кондираман. Хуллас, миннатдор фикр ва миннатдор юрак билан, менинг қалбим ва танамнинг барча миннатдор ҳис-туйгулари билан Сенга, хозир ва тоабад дуо қилинганга таъзим қиласман, Сени шарафлайман ва эъзозлайман, Худойим.

Бошқа ибодат

Хукмдорим Худойим, мен Сен менинг қалбимга киришингга нолойиқдирман. Лекин, Сен, Инсонпарвар каби менда яшашини ҳоҳлабсанми, мен қўрсона йўл туяпман. Сен буйрук беряпсан, ва мен Якка Ўзинг яратган эшикларни очмоқдаман, ва Сен Сенгагина хос инсонпарварлик билан кирияпсан ва менинг ақлимни маърифат томон элтаяпсан. Сен шундай қилишингга эътиқод билдираман. Ваҳолангки Сен Сенинг олдингга кўз ёшлари

билан келган адашганларни ҳам рад қилмагансан; афсусланиб, тавба қилганларни қийнамагансан; Сенда Подшони таниган қароқчини ҳам ҳайдамагансан; тавба қилувчиларни ҳайдаганларни ҳам ўз холича қолдирмагансан. Лекин Сенинг олдингга тавба қилиб келган барчага Сен ўз дустларинг каторидан жой бергансан, ягона доимо, хозир, ва тоабад Дуогуйим. Аминь.

Бошқа ибодат

Сенинг саройинг эшиклари олдида турсам ҳам, ёвуз фикрларимдан қайтмаяпман. Лекин, Сен, афсусланганларни оқлаган, ва хананликни кечирган, ва қароқчига жаннат эшикларини очган Худойим, менга ҳам Сенинг инсонпарвар юрагингни очгин ва мени Сенинг олдингга келиб, тавба қилувчи адашган ва конлари окиб тўрганни қабул қил: ахир кийимининг бир чети билан Сенга теккан бир аёл осонлик билан шифо топди, бошқаси эса Сенинг оёқларингни қучган ҳолда гуноҳларини авф этилишига эришди. Мен баҳтикаро эса Сенинг бутун Танангни қабул қилишга қарор қилиб, оловда қўйдирилмагайман, лекин мени ўша аёлларни қабул қилганингдек қабул айла, ва менинг гуноҳларга тўла амалларимни қўйдириб, Сени уругсиз Дунёга Келтирғаннинг ҳамда осмон кучла-

рининг илтимосларига кўра қалбим ҳисларини маърифатга элт, чунончи Сен тоабад дуогўйдирсан. Аминь.

Сирли амалга қўшилишдан аввал ичингда айтгин:

Эътиқод билдираман, Худойим, ва истиғфор келтираманки, Сен гуноҳкорларни қутқариш учун дунёга келган ҳақиқий Христос, тирик Худо Ўғлидирсан, ва қутқарилувчиларнинг орасида мен биринчидирман. Яна эътиқод билдираманки, бу энг соф Тана Сеникидир, ва энг қимматбаҳо Қон Сеникидир. Сенга илтижо қиласман: мени авф этгин ва менинг иҳтиёрий ва беихтиёр қилган, сўз ва амаллар орқали билиб-билмай қилган гуноҳларимдан ўтгин, ва мени айбламаган ҳолда, гуноҳларимни авф этган ҳолда ва бокий ҳаёт учун Сенинг соф Сирларинга қўшилишимга лойик топгин. Аминь.

Ушбу кунда Сенинг сирли иштирокчингни қутлаб, Худо Ўғли, мени қабул этгин. Ваҳолангки, мен Сенинг сирларингни Сенинг душманларингга очиб бермайман, Сенга Иуданики сингари бўса хадя этмайман. Лекин қароқчи каби Сенга истиғфор этаман: «Худойим, мени Ўз Салтанатингда ёдга олгин!»

Сирли амалга қўшилгандан сўнг Худога миннатдорчилик бил-

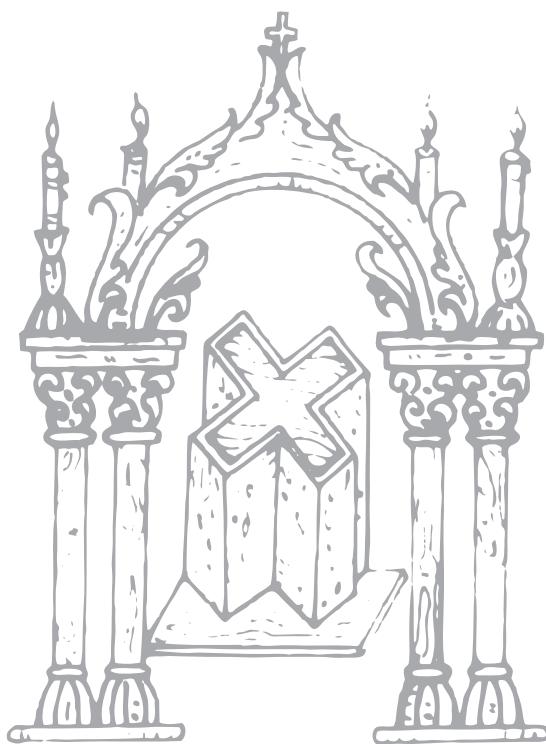
дирамиз:

Парвардигор Худойим, мен гуноҳкорни рад қилмаганинг учун ва мени Сенинг Муқаддас Сирларингга қўшилишга лойик топганинг учун Сенга миннатдорчилик билдираман. Мен нолойиқни Сенинг соф ва жаннати Инъомларингга қўшилишимга лойик топганинг учун Сенга миннатдорчилик билдираман. Лекин, биз учун ўлган ва биз учун қайта тирилган, ҳамда бизнинг қалбимиз ва жисмларимизни поклаш учун бизга ушбу азобли ва ҳаётбахш Сирларини хадя қилган Инсонпарвар Ҳукмдорим, шундай қилгинки, Ушбу Сирларинг қалбимни ва жисмимни Қутқаришга, турли душманларни қайташибга, юрагим кўзини маърифатга, менинг руҳий кучларим дунёсига, кучли эътиқодга, соф муҳаббатга, донишмандликка, Сенинг буйруқларингни бажаришга, Сенинг илохий марҳаматингни купайтиришга ва Сенинг Салатанатингдан жой олишга қаратишга хизмат килсин.

Токи, Сенинг нурларинг тагида улар томонидан қўриқланган ҳолда, мен доимо Сенинг марҳаматингни эсдан чиқармай ва ўзим учун эмас, балки энди Сен учун, бизнинг Ҳукмдоримиз ва Мурруватпанохимиз учун яшагайман. Ва бу фоний ҳаётдан боқий умр умидида кетар

эканман, мен доимо хурсандчилик овозлари янграб тўрган ва Сенинг Сўз билан тарифлашга ожиз жамолингга қараб, баҳра олаётганлар қаторида боқий осуда жойга лойик топилай.

Чунончи Сен—бизнинг Христос Худомиз, Сени суювчиларнинг ҳақиқий интилган мақсадисан ва сўзлаб бериш мумкин бўлмаган қувончиидирсан, ва барча яратгандаринг Сени тоабад олқишилайди. Аминь.

III кисм. ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ПРАВОСЛАВ ХРИСТИАН ЧЕРКОВИНИНГ

МУХТАСАР ТАРИХИ

Ўзбеклар юртидаги христианчилик тарихи қадим замонларга бориб тақалади.

Худо Иисус Христос қайта тирилганидан сўнг ўзининг шогирдлари—хаворийларга деди: *боринглар, барча ҳалқларни Ота, Ўғил ва Илоҳий Рух номи билан чўқинтирган ҳолда уларга мен сизларга ўргатган ҳамма нарсага риоя қилишини ўргатинглар* (Мф. 28:19) ва *боринглар ва барча жониворларга Инжилни тарғибот қилинглар*. Кимки эътиқод қиласа ва чўқинса, қутқарилгай; кимки эътиқод қилмас экан, жазолангай (Мк. 16:15-16).

Ушбу сузларга бўйсунган ҳолда хаворийлар турли мамлакатларга тарқалиб кетишиди ва Инжилни тарғиб қилиб, инсонларни гуноҳлардан ва мангу ажалдан кутқарувчи Христосга эътиқод келтирғанларни чўқинтиришди. Улардан бири—хаворий Фома—Ҳиндистонга йўл олди. У ўз йўлида ҳозирги Ўзбекистон ерлари орқали ўтган эди. Шунингдек, бу юртларда бошқа хаворий—Андрей ҳам бошқа юртларга

кетаётганида бўлиб ўтган.

Хаворийлар юрган йўлларида тарғибот ишларини олиб боришган. Уларнинг ўзбек еридаги тарғиботларининг натижасида Марказий-Осиё Черкови пайдо бўлди, бу черков тўғрисидаги биринчи ёзувлар Христос Таваллудидан кейинги II асрга таалуқли бўлиб, унинг гуллаган вақти эса III асрдан бошланади. Христианлик марказлари, хусусан, Хоразм ва Самарқандда пайдо бўлди, чунончи бу шаҳарларда маҳаллий христианларнинг маънавий эҳтиёжлари тўғрисида қайгурувчи православ епископлари мавжуд эди.

V-VI асрларда ҳозирги Ўзбекистон ҳудудини ўз ичига олган эфталитлар империясида христианлик ҳаттоқи давлат дини деб эълон қилинган эди. Вахолангки, ҳамма бўлмаса ҳам ҳозирги ўзбекларнинг қупчилик аждодлари ўша пайтда православ христианлари эдилар. Бир катор шаҳарлар мавжуд эдики, уларда христиан аҳолиси қупчиликни ташкил қиласа ҳам масалан, Винкерд шахри (ҳозирги Тошкент ва

Сирдарё вилоятлари ўртасидаги шаҳарча). Самарқанд ёнидаги Ургут тоғларида ўзининг монастири бўлган Вазкерд христиан қишлоги жойлашган эди.

Ўша даврлардан кўпгина археологик далиллар сақланиб колган. Ўзбекистон ҳудудида ибодатхоналарнинг харобалари, фреска иконалари, матода ишланган иконалар (занданачи), сопол буюмлардаги Инжилдан олинган лавҳалар, танада олиб юриладиган хочлар ва кўп миқдордаги кайраклар—хоч белгиси қўйилган тобуттошлар топилган. Қадимги топилмалар Христос Таваллудидан кейинги IV асрга мансубдир.

Афсуски, V асрда юқори лавозимдаги бир епископ—Несторий ёлғон таълимотни ўйлаб чиқарди, бу таълимот Иисус Христос таълимотини бузиб талқин қилган. Бошқа епископлар уни коралашиб, тавба қилишга ундашди. Лекин у тавба қилишни ҳоҳламади ва ўзининг несторианлар деб аталмиш тарафдорлари билан биргаликда Православ Черковидан ажраб чиқди.

Ва, VI аснинг бошидан бошлаб несторианлар ўзларига Марказий Осиёдаги кўпгина христиан жамоаларини бўйсундиришди. Лекин ҳозирги Ўзбекистон ҳудудида фақат Хоразм жамоасигина бу ёлғон таълимот олдида тиз чўкмади ва бутун

ҳудуддан фақат уларгина православ христиан таълимотига содик қолишиди. Бу жамоа Антиох Патриархатининг таркибиғига киради ва бошқа православ давлатлар—Византия ва қадимги Русь билан бевосита алоқага эга эди.

Бу православ жамоаси XII асрнинг охирига қадар мавжуд эди, XII асрнинг охирига келиб эса хоразмликлар мўғулларга карши кучли қаршилик кўрсатишгани учун мўғулларнинг бошловчиси Чингизхоннинг буйруғига кўра Хоразм аҳолиси тўлиқ қириб ташланди, уларнинг пойтахти Ўрганч эса Амударё сувлари тагида қолди.

Несторианлар жамоасига келсак, улар бу ўлкаларда сал кўпроқ XIV асргача сақланиб қолишиди, XIV асрда маҳаллий хоқонларнинг қарорига биноан Самарқандда несторианлар ва Еттисувда рим-католиклар қириб ташланди. Ўрта асрлардаги Марказий Осиё христианлари тўғрисидаги охирги ёзувлар XVI асрга тўғри келади.

Иккинчи маротаба православ дини ўзбек ерига XIX асрнинг ўрталарида, у Россия империяси таркибиғига қўшилганидан сўнг қириб келди. 1860-йилларда Тошкент, Самарқанд ва бошқа жойларда унчалик катта бўлмаган православ ибодатхоналари пайдо бўла бошлиди. 1871 йилда Тошкент госпитали

қошидаги ибодатхонага асос солинди, бу ибодатхона 1950-йилларда кенгайтирилиб, Мұқаддас Успен (Свято-Успенский) кафедрал соборига айлантирилди.

Православ динининг мустахкамланиши оқибатида XIX асрнинг охирларидан бошлаб гўзалликда Россия ибодатхоналаридан қолишмайдиган ибодатхоналар курила бошлади. Масалан, Кўқондаги ажойиб Қозон соборини рус ва ўзбек санъатининг биргаликдаги ижоди деб санаш мумкин. Ўзида XVII асрдаги рус бинокорлигининг кўпгина шаркона услубдаги безакларини мужассамлаштирган бу ибодатхона архитектор О.Васильев бошчилигига ўзбек усталари томонидан курилган.

Мазкур ибодатхоналарнинг асосий қавмларини бу ерга кучиб келган рус ахолиси ташкил қилса ҳам, XIX асрда шундай мисоллар мавжудки, бунда айрим ўзбеклар ҳам чўқинтирилиб, православ динини қабул қилишган, шу орқали аждодлари эътиқод қилган динган қайтишган ҳамда хар бир инсоннинг Ҳақиқатни ихтиёрий равишда танлаш ҳукуқидан фойдаланишган ва унга асосан яшашган.

1893 йилда Тошкент ёнида православ Мұқаддас Николай (Свято-Никольский) аёллар монастири барпо этилди. Бу монастир қошида

иконачилик ва тикувчилик устахоналари ҳамда қизлар мактаби мавжуд эди.

Эрон ва Ғарбий Туркияда сақланиб қолган несториан жамоалари эса Рус Черкови Марказий Осиёга қириб келиши билан Православ динига қайтиш истагини билдирган холда унга мурожаат қилишди, ва бу масала хусусан Тошкент архиепископи Софоний томонидан ўрганиб чиқилди. Несторианларнинг Православ динига қайтиши 1898 йилда юз берди.

1916 йилдан бошлаб Тошкент бутун Марказий Осиё православларининг маънавий эҳтиёжларига васийлик қилувчи епископнинг доимий манзилига айланди.

Хокимиятга худосиз хукмдорларнинг келиши натижасида бутун СССР, шу жумладан Ўзбекистон православлари учун қийин даврлар бошланди. Кўп ибодатхоналар вайрон этилди, 1922 йилда эса Мұқаддас Николай (Свято-Никольский) монастири ёпилди ва унинг биноларида аёллар қамоқхонаси жойлаштирилди.

Бу йилларда Марказий Осиё большевиклар томонидан оммавий тарзда Руҳонийларни сургун қилинадиган жойлардан бирига айланди. Православ Руҳонийлари ва роҳиблари баъзида ўзлари ушбу ўлкага қочиб келишар эди, чунончи

бу юртда қатагон Россиядаги каби ваҳший эмас эди. Тошкентдаги Боткино қабристони орқасида Руҳоний шаҳсларинг бутун маҳалласи вужудга келди, улар орасида Серафимо-Дивеево ва Марфо-Мариино монастирларининг роҳибалари бор эди.

Шунингдек, бу ерда машхур авлиё архиепископ Лука (Войно-Ясенецкий) яшаб, меҳнат қилган, у аввал Тошкент госпиталида жарроҳ бўлиб ишлаган.

1937 йилдан 1943 йилга қадар Ўзбекистонда бирорта ҳам православ ибодатхонаси фаолият кўрсатмаган. Бироқ кейинчалик Тошкентда Муқаддас Успен (Свято-Успенский) госпитал ибодатхонаси қайта очилди, иккинчи жаҳон урушидан кейин эса бошқа ибодатхоналар ҳам очилиб, православ ҳаёти тикланда бошлиди.

1990 йилда Тошкентда Муқаддас Николай (Свято-Никольский) аёллар монастири қайта тикланди, бу монастир кейинчалик Солдатский шаҳрида ёрдамчи хўжалигини очди, чунки Ўзбекистон ҳукумати монастир учун бу ерда 10 гектар ер ажратиб берди. Кейинчалик Тошкент яқинидаги Чирчик шаҳрида Муқаддас Георгий (Свято-Георгиевский) эркаклар монастирига асос солинди. Пойтахтда эса, шунингдек, Руҳоний семинария ташкил этилди, православ газетаси

нашр килинмоқда.

Рус Православ Черкови Ўзбекистонда бирор-бир фаолият билан шугулланмаса ҳам унинг эшиклиари барча ҳоҳловчилар учун очик, шунинг шарофати билан айrim ўзбеклар шахсий онгли равишдаги танловига кўра ҳозир вактда ҳам православ динини қабул қилишмоқда.

Ўзбекистонда бир қатор православ Муқаддасгоҳлари мавжуд. Тошкент шаҳридаги Муқаддас Успен (Свято-Успенский) соборида Биби Маръям акс эттирилган Иверия иконасининг нусхаси мавжуд, бу нусха Муқаддас Афон тоғида ёзилган бўлиб, XX аср бошида бу ерга келтирилган.

Самарқанд ёнида пайғамбар Даниил (Дониёр пайғамбар) нинг қўли сақланмоқда, у Амир Темур томонидан XIV асрда Мессопотамиядан келтирилган: бу муқаддасгоҳни православ христианлар билан бир қаторда мусулмонлар ҳам қадрлашади. Турт минг йил аввал Хоразмда авлиё Иов (мусулмонлар уни Аюб деб аташади) яшаб ўтган ва ҳаётдан кўз юмганидан сўнг шу ерга кўмилган. Маҳаллий ривоятга кўра, Худо авлиё Иовнинг илтиносларига биноан ердан тоза сув булокларини чиқарган, бу булоклар беморларга соглигини қайтаришга хизмат қилган. Бизнинг давримизда

ҳам ҳозирги Ўзбекистон худудида бир нечта шундай «Иов булоклари» («Чашмаи Аюб») қадрланади; улардан энг машхури Бухорода жойлашган.

Тошкент ва Самарқанднинг диндорлари тарафдор-оқсоқолларнинг,

архимандрит Борис (Холчев) ва Серафим (Суторихин) қабрлари устидага панихидалар (хотира йигинлари) ўтказишади; Серафим ота қабрини унинг ҳақиқатпарвар ҳаётини хотирлаган мусулмонлар ҳам зиёрат қилишади.

[Содержание]

I кисм.

Православ христианларининг эътиқоди ҳақида

Иисус Христос ва инсоният тарихи тўғрисида (авлиё Иоанн Дамаскин)	3
Томонидан тузилган христиан динининг рамзи	
(авлиё Афанасий Александрийский)	12
Православ христианини нима қилиши лозимлиги тўғрисида	15

II кисм.

Православ христианларининг Худога ибодатлари

Эрталабки ибодатлар	16
Уйкудан олдингги ибодатлар	20
Сирли Ибодатга киришни истаганлар учун	23
Сирли Ибодатга киришишдан олдингни танланган ибодатлар	24

III кисм.

Ўзбекистондаги Православ Христиан Черковининг

Мухтасар тарихи	31
-----------------	----

